

نامه ی نوروز (۳)

(رسم ها و آیین های نوروزی از چیدن سفره ی هفت سین تا سیزده بدر)

www.ketab.ir

نویسنده:

ابوالحسن دلشاد نوقابی

۰۹۱۵۵۳۳۷۴۷۲

۱۴۰۰ - ایران - گناباد

سرشناسه	:	دلشاد نوقابی، ابوالحسن، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	نامه‌ی نوروز ۳: (رسم‌ها و آیین‌های نوروزی از چیدن سفره‌ی هفت‌سین تا سیزده‌بدر) / ابوالحسن دلشاد نوقابی
مشخصات نشر	:	مشهد: دفتر جغرافیایی و انتشارات ماهوان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۱۷۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۸۹۷۹-۳۸-۱
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
عنوان دیگر	:	رسم‌ها و آیین‌های نوروزی از چیدن سفره‌ی هفت‌سین تا سیزده‌بدر.
موضوع	:	نوروز — ایران — آداب و رسوم
موضوع	:	نوروز
موضوع	:	جشن‌ها — ایران
رده بندی کنگره	:	GT۴۸۷۴
رده بندی دیویی	:	۳۹۴/۲۶۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۶۹۴۱۴۶

ناشر: انتشارات ماهوان، مشهد، مکان صاحب الزمان، خ صاحب الزمان ۱۶ پ ۱۳۹

۰۹۱۵۳۰۲۰۶۵۵ - ۰۵۱ - ۲۷۲۶۹۶۹۰

Email: Mahvana@yahoo.com

نام کتاب: نامه‌ی نوروز (۳)

(رسم‌ها و آیین‌های نوروزی از چیدن سفره‌ی هفت سین تا سیزده بدر)

نویسنده: ابوالحسن دلشاد نوقابی

ناشر: دفتر جغرافیایی و انتشارات ماهوان

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

چاپخانه: چاپ گلگونه

صفحه آرائی: زینب نژادعبداله

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۹۷۹-۳۸-۱

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

نشانه‌های آوانگاری	۷
پیش‌گفتار	۸
فصل اول: هفت سین ایرانی سفره‌ای به گستردگی تمام جهان	۱۰
نوروز و فلسفه‌ی هفت‌سین	۱۲
خوان نوروزی یا سفره‌ی هفت سین	۱۴
هفت‌سین، هفت‌شین و یا هفت‌چین	۱۵
اسطوره‌ی سفره‌ی هفت‌سین یا بختی پیرامون قدمت، کیفیت، کمیت و فلسفه‌ی آن	۱۸
هفت‌سین بنا بر باور آشور زرتشت	۲۳
فصل دوم: آیین‌ها و رسم‌های ایرانیان در عیدنوروز	۲۴
سنگ داغ افکندن در شیر	۲۷
پختن نان و تند بُرید	۲۷
خوانش فروردین یشت	۲۷
عیدی بردن برای تازه عروس‌ها	۲۹
روز باغ کولی	۲۹
نوروز در گناباد	۳۰
نوروز در بیمرغ گناباد	۳۴
سال تحویل یا سال گردش در گناباد	۳۷
بازی‌های محلی گناباد که در نوروز بیشتر برگزار می‌شده‌است	۴۱
بی بی گلو (bi bi galu) یا بی بی گرد (bi bi gard)	۴۶
فصل سوم: سیزده بدر	۴۹
ریشه‌های سیزده بدر در ایران باستان	۵۰

ناخجستگی و نحس بودن سیزده و روز سیزده بدر	۵۲
سیزده بدر، در دوران قاجار	۵۵
سیزده بدر در تهران قدیم	۵۷
سیزده بدر آیینی از مناسک و دوران گذار	۵۸
آیین سیزده بدر چیست و چه دلایلی داشته است؟	۵۹
سبزه گره زدن	۶۰
بخت گشایی	۶۱
آیا از سیزده بدر با نام جشن زنانه یاد می‌شود؟	۶۳
اگر سیزده بدر با نخستین تیشتر روز سال ارتباط دارد، در صورتی که آغاز سال در مبدأ دیگری بوده، چرا باز هم این جشن بر گزار می‌شده است؟	۶۵
چرا این مراسم در روز سیزدهم نوروزین بر گزار می‌شود؟	۶۵
قدمت سیزده بدر چه قدر است؟	۶۷
فصل چهارم: نوروز در آیین‌های شعر و ادبیات فارسی	۶۸
قصه‌ی نوروز در حوزه‌ی ادبیات شفاهی	۷۰
قصه‌ی نوروز در حوزه‌ی داستان و رمان	۷۴
گلچینی از اوصاف بهار و نوروز در شعر هزار ساله‌ی فارسی	۷۷
ضرب المثل‌های بهاری	۱۵۹
منابع و مأخذ	۱۶۵

پیش‌گفتار

نوروز جشنی است، که یک جشن کوچک (چهارشنبه‌سوری) به پیشواز آن می‌آید و جشنی دیگر (سیزده‌بدر) به بدرقه‌ی آن. نماد نوروز، انداختن سفره‌ی هفت‌سین است. نوروز در گذشته دارای آداب و رسوم زیادی بوده است، که امروز تنها برخی از آن‌ها برجای مانده است و پاره‌ای هم در گذر زمان از بین رفته‌اند. از رسم‌های به جای مانده، یکی سفره‌ی هفت‌سین است.

آداب و سنن مربوط به نوروز در گذشته، بیش از امروز بوده است. یکی از ملاحظات اصلی نوروز ایرانیان، «سفره‌ی هفت‌سین» است، که ساعاتی پیش از تحویل سال نو گسترده می‌شود. این سفره از سابقه‌ی تاریخی برخوردار بوده و هریک از اجزای آن نیز به تیت خاصی بر سفره‌ی نوروز جا می‌گیرد.

یکی دیگر از آیین‌های نوروزی، آیین سیزده بدر است. روز سیزدهم فروردین ماه یعنی سیزدهمین روز نوروز را «سیزده‌بدر» می‌گویند و از مجموعه جشن‌هایی است، که سرآغاز آن چهارشنبه‌سوری بوده است، و با نوروز به اوج خود می‌رسد و از آن‌جا که نوروز باید در جایی به پایان برسد، در سیزدهم فروردین این جشن‌ها به پایان می‌رسد.

روز سیزدهم فروردین مانند شب آخرین چهارشنبه سال، اهمیت ویژه‌ای دارد. نوروز که مراسم، محفلی خانوادگی دارد، با دو حرکت اجتماعی و عمومی از خانه‌ها به خارج راه می‌یابد، با دو آیین سنتی که نشان از همبستگی جمعی دارد.

چقدر درباره‌ی این روز می‌دانیم؟ در تاریخ چقدر از آن گفته‌اند؟ در سیزده بدر ایرانیان به یاد آشوب ازلی جهان، خان و مان خود را رها کرده و به دامن طبیعت می‌روند. آن‌ها در این روز به بازی و شادی و گشت و گذار می‌پردازند و بنابر باورهای کهن،

معتقدند که؛ با این اعمال نحوست سیزده را از بین می‌برند. زندگی جمعی را سامانی دوباره می‌بخشند و به نو شدن خود و جهان می‌نشینند.

قدیمی‌ترین سند به جای مانده‌ای که در دسترس است، از برگزاری رسم سیزده بدر در دوره‌ی صفویان حکایت می‌کند. زنده‌یاد استاد «مهرداد بهار» اسطوره‌شناس ایرانی، در کتاب «از اسطوره تا تاریخ» به بیرون رفتن مردم از خانه در روز سیزدهم فروردین و جشن و پایکوبی در اماکن عمومی اشاره می‌کند و این اشاره‌ی کوتاه تنها سندی است، که از برگزاری سیزده بدر در آن دوران به جای مانده است.

در پایان از همکاری‌ها و هم‌یاری‌های همسر عزیزم تشکر و سپاسگزاری می‌نمایم. لازم به یادآوری است که؛ در نوشتن این کتاب و کتاب‌های؛ نامه‌ی نوروز (۱) و نامه‌ی نوروز (۲) از اثر و کار تحقیقی دانش آموزان پایه‌ی اول و دوم مدرسه‌ی راهنمایی نمونه‌ی دولتی آرمینه مصلی نژاد ناحیه‌ی ۶ آموزش پرورش مشهد در سال تحصیلی ۱۳۸۵-۱۳۸۶ که با راهنمایی مرحوم مغفور شادروان سرکار خانم رباب خواجه (دبیر دلسوز، فداکار و توانای آن مدرسه) و مشاوره‌ی سرکار خانم جلالیان و سرکار خانم سرابی انجام گرفته، بسیار استفاده شده است و در حقیقت کار تحقیقی این دانش‌آموزان، آغازگر و مشوق من برای نوشتن این کتاب و کتاب‌های؛ نامه‌ی نوروز (۱) و نامه‌ی نوروز (۲) بوده است.

ابوالحسن دلشاد نوقابی